

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย ผู้วิจัยขอแนะนำสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย

1.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตสำหรับมหาวิทยาลัยเปิด

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย มีดังนี้

1.1 ประชากร/ผู้ให้ข้อมูล ประชากร ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชียอีก 4 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเทอร์บูกา อินโดนีเซีย 2) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย 3) มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศเกาหลี และ 4) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศจีน ผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูล มีดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา 2) มหาวิทยาลัยเทอร์บูกา อินโดนีเซีย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา 3) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย ได้แก่ ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย 4) มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศเกาหลี แหล่งข้อมูล คือ เอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย และ 5) มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศจีน แหล่งข้อมูล คือ เอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา และ 2) แบบบันทึกข้อมูลเพื่อศึกษาเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตสำหรับมหาวิทยาลัยเปิด มีดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 2 อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และ กลุ่มที่ 3 นักศึกษาที่เคยศึกษา/กำลังศึกษาในหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต

2.2 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

3. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีข้อค้นพบ ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree มีดังนี้

1.1.1 กลุ่มผู้บริหาร ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Platform การเรียนรู้ ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ความชัดเจนของนโยบายการบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree และ ความเหมาะสมของการจัดองค์กรที่รับผิดชอบในหลักสูตรแบบ Non-degree และความเหมาะสมของการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบ

1.1.2 กลุ่มอาจารย์ ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า การใช้สื่อและเทคโนโลยีมีความหลากหลายและสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ หลักสูตรที่เปิดสอนตรงกับความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย และการจัดการเรียนการสอนมีการ

ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบ

1.1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ การใช้สื่อและเทคโนโลยีมีความหลากหลายและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

1.1.4 กลุ่มนักศึกษา ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ได้จริง อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และการจัดการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ รูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบ Non-degree สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง และมีการให้บริการให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียนตลอดหลักสูตรแบบ Non-degree

1.2 การบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต มีดังนี้

1.2.1 กลุ่มผู้บริหาร ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ความเหมาะสมของการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิต และความเหมาะสมของการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้เรียน ข้อมูลด้านความพร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี ข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ ความสามารถในการนํานโยบายสู่การปฏิบัติ และความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบ

1.2.2 กลุ่มอาจารย์ ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้เรียน ข้อมูลด้านความพร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี ข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์ ฯลฯ และความเหมาะสมของเกณฑ์การเทียบโอน อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ ความชัดเจนเกี่ยวกับหลักฐาน

ที่ต้องเตรียมเพื่อขอรับการเทียบโอน และ ความชัดเจนของเกณฑ์การเทียบโอน ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และความเพียงพอของผู้รับผิดชอบ

1.2.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิต อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ความถูกต้องของระบบการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลการเทียบหน่วยกิต และความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการเทียบโอน ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ ความเหมาะสมของการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิต และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

1.2.4 กลุ่มนักศึกษา ให้ความคิดเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ความพึงพอใจต่อกระบวนการเทียบโอนหน่วยกิต อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา คือ ความเหมาะสมของวิธีการรับรองและการเทียบหน่วยกิต ระบบข้อมูลสารสนเทศสามารถตอบสนองต่อการใช้งานของระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ ความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการเทียบโอน

2. การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non- degree ของมหาวิทยาลัยเทอรับูกา

อินโดนีเซีย มีข้อค้นพบดังนี้

2.1 สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยเทอรับูกา อินโดนีเซีย ตามความคิดเห็นของอาจารย์

อาจารย์ให้ความคิดเห็นว่า สภาพสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยเทอรับูกา อินโดนีเซีย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า การจัดองค์กร เรื่อง ความเหมาะสมของการจัดองค์กรที่รับผิดชอบในหลักสูตรแบบ Non-degree และการจัดการเรียนการสอน เรื่อง การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแบบ Non-degree อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ การจัดองค์กร เรื่อง ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบ

2.2 สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยเทอรับูกา อินโดนีเซีย ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ให้ความเห็นที่เห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยเทอรับูกา อินโดนีเซีย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า การจัดการเรียนการสอน เรื่อง การจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน อยู่ในลำดับสูงสุด ในขณะที่มีรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุดที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ 4 รายการ ได้แก่ 1) ความชัดเจนของนโยบายการบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree

2) ความสามารถในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 3) ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบ 4) ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้เรียน ข้อมูลด้านความพร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี ข้อมูลด้านการประเมินผล ฯลฯ

2.3 สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัย เทอร์บูกา อินโดนีเซีย ตามความคิดเห็นของนักศึกษา

นักศึกษาให้ความเห็นว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยเทอร์บูกา อินโดนีเซีย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า ประโยชน์ต่อผู้เรียน เรื่อง ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนรายการที่อยู่ในลำดับต่ำสุด คือ ระบบข้อมูลสารสนเทศ เรื่อง ระบบข้อมูลสารสนเทศสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารจัดการหลักสูตร Non- degree และระบบคลังหน่วยกิตของ มหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย (Open University Malaysia)

3.1 การบริหารจัดการหลักสูตร Non- degree ประเทศมาเลเซียมีหน่วยงาน IPD (The Institute of Professional Development) รับผิดชอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน โดยเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันการวิจัย หน่วยฝึกอบรม และภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาหลักสูตร Non- degree ที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประกอบอาชีพ ในยุคปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย (OUM) มี IPD Center จัดหลักสูตร Non- degree ด้วยวิธีการเรียนที่หลากหลาย เช่น collaborative learning, action learning groups, work-related challenge, learning events โดยจัดทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ และจัดให้มีการติดตามผลการจัดหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของสังคม ปัจจุบัน OUM มีหลักสูตร Non-degree มากกว่า 100 หลักสูตร ใช้ระยะเวลาเรียน 9 เดือนถึง 1 ปี ทั้งนี้ มีหลักสูตรจำนวนหนึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการเพื่อการพัฒนาบุคลากรของสถานประกอบการในประเทศ เช่น Nestle, AEON, TOYOTA, SAMSUNG และกลุ่มโรงแรมและรีสอร์ท (Hotel & Resort)

3.2 ระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) ประเทศมาเลเซียมีสถาบันคุณวุฒิแห่งมาเลเซีย (The Malaysian Qualifications Agency: MQA) เป็นหน่วยงานที่กำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งมาเลเซีย (MQF) และ MQA ได้จัดให้มีระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (Accreditation of Prior Experiential Learning: APEL) ตามรูปแบบ APEL C ซึ่งมีการระบุ ขั้นตอนการเทียบโอนและหลักฐานที่ใช้ในการเทียบโอนไว้อย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มี APEL Center และนำรูปแบบ APEL C ไปใช้ในการเทียบโอนหน่วยกิตโดยการประเมินความรู้และประสบการณ์เดิมของ

นักศึกษาซึ่งอาจเรียนผ่านทางออนไลน์ (MOOC) หรือเรียนด้วยตนเองโดยวิธีอื่น ๆ รวมทั้งอาจกำหนดให้นักศึกษาทดสอบ APEL C Test และหรือการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาเทียบโอน นักศึกษาสามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์กับคุณวุฒิทุกสาขาและทุกระดับตามกรอบคุณวุฒิแห่ง มาเลเซีย (MQF) โดยทั่วไปผู้เทียบโอนสามารถเทียบโอนเป็นหน่วยกิตได้สูงสุดถึงร้อยละ 30 ของจำนวน หน่วยกิตทั้งหมดในโครงสร้างหลักสูตร

4. การบริหารจัดการหลักสูตร Non- degree และระบบคลังหน่วยกิตของ มหาวิทยาลัยเปิดเกาหลี (Korea National Open University)

4.1 การบริหารจัดการหลักสูตร Non- degree มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลีมี Prime College ซึ่งจัดการศึกษา Non- degree สำหรับคนวัยทำงานและวัยสูงอายุ โปรแกรมสำหรับผู้ทำงาน ได้แก่ Basic Work Skills Standard Course และ Basic Work Skills Enhancement Course และ โปรแกรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น Liberal Arts & Civic Literacy Second Life University Track Return to Farming and Rural Life

วิธีการจัดการศึกษาทำในสองลักษณะคือ 1) การจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด โดยใช้ Open Educational Resources Service (OER หรือ MOOC) เป็นการให้บริการทางการศึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย 2) จัดการเรียนรู้โดยศูนย์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย hub university ทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือ ระหว่างสถานบันการศึกษา (มหาวิทยาลัย โรงเรียนอาชีวศึกษา และสถานศึกษา นอกระบบ) เพื่อจัดหลักสูตรทางวิชาชีพประเภทต่าง ๆ สำหรับวิธีเรียน เรียนโดยใช้ตำรา การเรียนผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์มีเดีย Video Conferencing web-based และการเรียนแบบเผชิญหน้า

4.2 ระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) กระทรวงศึกษาธิการโดยสถาบัน แห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (National Institute for Lifelong Education: NILE) มีหน้าที่ใน กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต (Academic Credit Bank System: ACBS) กำหนดมาตรฐานหลักสูตร อนุมัติหลักสูตรของสถาบันการศึกษาและสถาบันการฝึกอบรมต่าง ๆ ประกาศมาตรฐานหลักสูตร ประสาทปริญญาแก่ผู้ขอเทียบโอน ซึ่งผู้ขอเทียบโอนหน่วยกิตได้แก่ผู้ที่เรียน จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การเทียบโอนสามารถทำได้ที่ NILE ในกระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดทั้ง 16 แห่ง ซึ่งจะระบุ ขั้นตอนการเทียบโอนอย่างชัดเจน ตัวอย่างหลักสูตรโดยการสะสมหน่วยกิตที่ประสบความสำเร็จ คือ ปริญญาด้านเครื่องสำอาง (Degree of Cosmetology) Beauty Art, Arts in Music ที่ได้สร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเกาหลีในระดับสูง

5. การบริหารจัดการหลักสูตร Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของ มหาวิทยาลัยเปิดจีน (Open University of China)

5.1 การบริหารจัดการหลักสูตร Non-degree มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศจีน (OUC) ได้พัฒนาหลักสูตร Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของจีนที่กำหนดให้ต้องมีหลักสูตรการเรียนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคม และสร้างระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการโอนผลการเรียน OUC มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการหลักสูตร Non-degree 4 หน่วยงาน แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่สรุปได้ ดังนี้ 1) ภาควิชาการศึกษาของชุมชนและการฝึกอบรม จัดทำนโยบาย วางแผนการศึกษา ประสานงานและส่งเสริมการศึกษาแบบ Non-degree ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการศึกษา Non-degree วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชุมชน และให้ความร่วมมือ สนับสนุนและบริการแก่วิทยาลัยชุมชน 2) มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ตามความต้องการ โดยให้การศึกษาทั้งระดับปริญญา (Degree) และไม่ใช่ระดับปริญญา (Non-degree) แก่ผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุผ่านทั้งวิธีการออนไลน์และออฟไลน์ 3) ศูนย์การศึกษาและการฝึกอบรมของ OUC ให้บริการการศึกษาต่อเนื่องที่เป็นหลักสูตร Non-degree รับรองผลลัพธ์การเรียน ให้บริการการจัดการสอบแก่ประชาชนทั่วไป จัดอบรมเพื่อยกระดับมาตรฐาน และทักษะทางอุตสาหกรรมแก่ฝีมือแรงงานให้สูงขึ้น และจัดการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพที่มุ่งเน้น สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพและข้อกำหนดด้านสมรรถนะ เพื่อให้คุณภาพของผลผลิตตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และ 4) สถาบันวิจัยด้านจิตกรรมและศิลปะการเขียนพู่กัน (OUC) จัดฝึกอบรม เพื่อเผยแพร่การศึกษาศิลปะตามความต้องการของประชาชน เอื้ออำนวยความสะดวกในการประสาน ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการทางด้านศิลปะให้กับผู้สนใจ สอนและวิจัยเกี่ยวกับการวาดภาพและการประดิษฐ์ตัวอักษร รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้านศิลปะ

5.2 ระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) ในการดำเนินงานด้านระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) นั้น OUC มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานบริหารจัดการคลังหน่วยกิตแห่งมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศจีน ซึ่งโครงสร้างของระบบคลังหน่วยกิต มี 5 ฝ่าย ได้แก่ สำนักงานทั่วไป ฝ่ายวิจัยและพัฒนามาตรฐาน ฝ่ายดำเนินการการรับรองผลการเรียน ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ และศูนย์วิจัยประยุกต์ โดยฝ่ายต่างๆ มีบทบาทสนับสนุนการดำเนินงานของระบบคลังหน่วยกิตซึ่งต้องรับผิดชอบ 3 งานหลัก คือ การรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการโอนหน่วยกิต ทั้งนี้การปฏิบัติงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกำหนดกรอบผลลัพธ์การเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อใช้อ้างอิงสำหรับการรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์การรับรองผลการเรียน การจัดทำบัญชีการเรียนรู้และไฟล์ผลลัพธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการสะสมหน่วยกิตหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ การรับรองผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนบันทึกไว้และดำเนินการสะสมตามชั่วโมงการเรียนรู้และตามหน่วยกิต และการโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกฎระเบียบการโอน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตสำหรับมหาวิทยาลัยเปิด

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลใน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร 2) กลุ่มอาจารย์และบุคลากร และ 3) กลุ่มนักศึกษา สามารถสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตสำหรับมหาวิทยาลัยเปิดได้ ดังนี้

1. การพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree

หลักสูตร Non-degree มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดนโยบายและองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรที่รับผิดชอบนั้นมีบุคลากรเพียงพอ เหมาะสม และมีกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

ในด้านลักษณะของหลักสูตรแบบ non-degree ควรมีลักษณะสำคัญ คือ ยืดความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก (demand side) เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีความหลากหลาย เป็นอิสระจบในตัวเองและอาจจัดเป็นชุดการเรียน (set) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือนำไปต่อยอดกับหลักสูตรอื่น ๆ ได้ โดยการออกแบบหลักสูตร ไม่ควรยึดกรอบของหลักสูตรเดิม ควรยืดความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ หลักสูตรควรจัดบริการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

การจัดการเรียนการสอน ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่น และให้อิสระต่อธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ควรมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ควรมีลักษณะพกพาได้ง่าย การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ไม่เน้นการสอบ และใช้วิธีการที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้ ควรมีการพัฒนากระบวนทัศน์เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา หลักสูตร Non-degree ทั้งระบบทั้งในด้านการเรียนการสอน การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับสถาบันการศึกษา การวัดและประเมินผล เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในทุกพื้นที่ และควรมีการแนะแนวและช่วยเหลือผู้เรียน โดยมีนักแนะแนวและที่ปรึกษา (adviser) ที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ วางแผนเพื่อช่วยแก้ปัญหา และติดตามการเรียนตลอดหลักสูตร

2. การพัฒนาการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต

นโยบายเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิต มีความจำเป็นและมีความชัดเจนทั้งนโยบายระดับประเทศ และนโยบายระดับหน่วยงาน โดยควรกำหนดกรอบมาตรฐานกลางระดับประเทศซึ่งประกอบด้วยกรอบมาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานสมรรถนะเพื่อให้แต่ละมหาวิทยาลัยหรือแต่ละ

สถาบันการศึกษาใช้เป็นหลักในการอ้างอิงและดำเนินงาน สำหรับหลักการในการเทียบโอน ควรเทียบโอน ได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเมื่อเทียบโอนแล้วสามารถ เก็บสะสมไว้ในคลังหน่วยกิต เพื่อเข้าสู่หลักสูตรอื่นๆ ของสถาบันการศึกษา สถาบันควรจัดองค์กรที่ รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตโดยตรง

ในด้านเกณฑ์การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ พบว่า ควรมีเกณฑ์กลางใน ระดับประเทศ ซึ่งเป็นกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประกอบด้วยกรอบมาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐาน สมรรถนะเพื่อที่ทุกสถาบันการศึกษาจะได้ใช้กรอบมาตรฐานเดียวกัน จากกรอบมาตรฐานในระดับชาติ ดังกล่าว แต่ละสถาบันควรมำกำหนดเกณฑ์และขั้นตอนการเทียบโอนในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

ในด้านขั้นตอนการดำเนินการระบบคลังหน่วยกิต ควรกำหนดขั้นตอนการเทียบโอน ความรู้และประสบการณ์ที่มีความชัดเจน เข้าใจง่ายและประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานได้ทราบ อย่างทั่วถึงและชัดเจน โดยขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วย การจัดทำเกณฑ์การเทียบโอน การเสนอขอรับ การเทียบโอน การรับรองผลการเทียบหน่วยกิต และการบันทึกผลและแจ้งผลโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ ต้อง คำนึงถึงการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงและมีความชัดเจน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย และ 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการ พัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตสำหรับมหาวิทยาลัยเปิด โดยมีสาระสำคัญของการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต ของมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย

จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และการบริหาร จัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย ผู้วิจัยได้พบ ข้อสังเกตบางประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล โดยนำเสนอข้อมูลและอภิปรายผลสภาพการบริหารจัดการ หลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นการเบื้องต้นและนำข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาสภาพของมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย ที่มีการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree มา นำเสนอในเชิงของความสอดคล้องทั้งในประเด็นที่พบในรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยต่ำสุดของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและของมหาวิทยาลัยเทอริบูกา และประเด็นข้อสังเกตสำคัญอื่น ๆ ของ มหาวิทยาลัยเปิดในเอเชียอีก 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลี และมหาวิทยาลัยเปิดจีน ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย

จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พบว่า โดยภาพรวม ความคิดเห็นของทั้งกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มนักศึกษา เห็นว่าสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะปณิธานของมหาวิทยาลัยที่กล่าวว่า “มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาลดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนทั่วไป เพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ผู้ประกอบการอาชีพและขยายโอกาสทางการศึกษาต่อสำหรับทุกคน เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคมด้วยการจัดการระบบการเรียนการสอนทางไกล...” มสธ. ได้เปิดหลักสูตรที่มีความหลากหลาย โดยมีหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตร 20 หลักสูตร ระดับปริญญาตรี 29 หลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 1 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 26 หลักสูตร และระดับปริญญาเอก 12 หลักสูตร (กองแผนงาน งานสารสนเทศ ยุทธศาสตร์, 2565) ซึ่งหลักสูตรแบบ Non-degree จะอยู่ในโครงการสัมฤทธิ์บัตรที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ "การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้ถ้วนทั่วทุกกลุ่มชน" เป็นการเปิดโอกาสการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปไม่จำกัดอายุและวุฒิการศึกษา ได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มวิทยฐานะส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เมื่อสอบผ่านชุดวิชาใดจะได้รับใบสัมฤทธิ์บัตรรับรองความรู้ในชุดวิชานั้น ๆ สามารถโอนชุดวิชาที่สอบผ่านเข้าในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ. ได้ และหลักสูตรแบบ Non-degree อีก 1 โปรแกรมที่เรียกว่า “STOU Modular” ที่เปิดการสอนระดับต่ำกว่าปริญญา ในหลักสูตร “สีสันภาษาจีน – นักขายออนไลน์” เป็นหลักสูตรที่เรียนแล้วทำงานได้จริง สามารถสะสมหน่วยกิต เพิ่มทักษะ ตอบโจทย์การเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนที่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนใน มสธ. ที่สามารถเรียนด้วย ทำงานไปด้วยด้วยระบบการศึกษาทางไกลตามความพร้อมและความสะดวก และจะเป็นการเพิ่มพูนคุณวุฒิและช่องทางประกอบอาชีพได้กว้างขวางขึ้นเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Benham (1999) ที่กล่าวว่า หลักสูตร Non-degree มีความสำคัญมากในการพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้เรียนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคใหม่ และความสามารถในการแข่งขันระดับโลก และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดตามความเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Platform การเรียนรู้ ระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องมาจาก มสธ. เป็นสถาบันที่จัดการศึกษาในระบบทางไกล ซึ่งมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบ Non-degree ได้เป็นอย่างดี ซึ่ง Soller (2011) ได้กล่าวว่า ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ทำให้มหาวิทยาลัยและผู้ให้บริการทางการศึกษาสามารถเข้าถึงนักศึกษาได้โดยง่าย และนักศึกษาเหล่านี้สามารถใช้ประโยชน์ในโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีในการเรียนหลักสูตรแบบ Non-degree ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

กลุ่มอาจารย์และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มองเห็นว่า มสธ. มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน Non-degree ในรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การใช้สื่อและเทคโนโลยีมีความหลากหลายและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

ในขณะที่มุมมองในด้านนโยบายการบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree พบว่า กลุ่มผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีความเห็นว่า นโยบายการบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree มีความชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับที่ 2 อย่างไรก็ตาม ทั้งกลุ่มอาจารย์และกลุ่มเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นว่า นโยบายการบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree เป็นนโยบายที่มีการกำหนดและสั่งการมาจากระดับบริหาร ซึ่งกลุ่มอาจารย์และกลุ่มเจ้าหน้าที่อาจขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งหากบุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วม (Employee Engagement) หรือแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย จะสามารถสร้างเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับบุคลากรและจะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ทำให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน ตรงจุด อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความผูกพันกับองค์กรในระยะยาวเพราะต่างก็ยึดถือในอุดมการณ์และมีเป้าหมายร่วมกัน

ประเด็นด้านการจัดองค์กร กลุ่มบริหารให้ความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดว่า มีการจัดองค์กรที่รับผิดชอบในหลักสูตรแบบ Non-degree และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทรบูคาที่ให้ความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกันที่ระบุว่า การจัดองค์กรที่รับผิดชอบในหลักสูตรแบบ Non-degree มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลยังพบว่า ประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มตามความคิดเห็นของทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ของ มสธ. ซึ่งก็ยังคงสอดคล้องกับกลุ่มอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทรบูคาที่ระบุในประเด็นความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเช่นเดียวกัน

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนของ มสธ. ความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์มองว่า หลักสูตรที่เปิดสอนตรงกับความต้องการของมหาวิทยาลัย และการจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเทรบูคาที่ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การเปิดสอนหลักสูตรของ มสธ. จะผ่านกระบวนการในการสำรวจความคิดเห็นจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นระบบ และการบริหารการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจน คือ สำนักการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งมีการกิจในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย โครงการสัมฤทธิ์บัตร ฯลฯ เพื่อเพิ่มความรู้พัฒนาคุณภาพชีวิต เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเทรบูคา ที่มีหน่วยงานในการให้บริการที่เรียกว่า UPBJJ-UT ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับภูมิภาค ทำหน้าที่หลักในการบริหาร

การศึกษา กิจกรรมทางการศึกษา และการให้บริการเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางไกล โดยให้ความช่วยเหลือในการกำหนดสื่อการเรียน การตรวจสอบวัสดุ บทเรียน การเรียน การปฏิบัติ และการสอบ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาประสานความร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ และเพื่อให้เกิดการบริการทางการศึกษาสูงสุดสำหรับนักศึกษาที่แผ่กระจายไปทั่วประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

ในส่วนของการบริหารจัดการด้านการนำผลการประเมินไปใช้ พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ของ มสธ. ให้ข้อมูลว่าการบริหารจัดการด้านการนำผลการประเมินไปใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มนักศึกษาที่บอกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ Non-degree สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ได้จริง รวมทั้งได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพและช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กลุ่มนักศึกษายังคงมีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในประเด็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง และการให้บริการให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียนตลอดหลักสูตรแบบ Non-degree ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพิ่งได้ริเริ่มและประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแบบ Non-degree เมื่อประมาณปลายปี 2564 ที่ผ่านมา ภายใต้โครงการพัฒนาทักษะกำลังคนของประเทศ (Reskill/ Upskill/ Newskill) เพื่อการมีงานทำและเตรียมความพร้อมรองรับการทำงานในอนาคต จึงอาจทำให้รูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบ Non-degree โดยเฉพาะของ มสธ. อาจยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ในขณะที่ผลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทอร์บูกา โดยกลุ่มเจ้าหน้าที่และกลุ่มนักศึกษาให้ความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในประเด็นที่เกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้เรียน ข้อมูลด้านความพร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี ข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศขนาดใหญ่ที่มีประชากรมากกว่า 275 ล้านคนอาศัยอยู่บนเกาะแก่งต่าง ๆ ที่มีภาษาถิ่นมากกว่า 700 ภาษา ดังนั้นการทำงานของมหาวิทยาลัยเทอร์บูกาจึงเป็นระบบขนาดใหญ่ มีความซับซ้อน จึงอาจทำให้การพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดการศึกษาทางไกลอาจยังมีประสิทธิภาพไม่เต็มที่เท่าใดนัก

สำหรับประเด็นการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่อยู่ในขอบข่ายของการศึกษารั้งนี้ ทั้งมหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลี และมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทย ต่างก็มีองค์กรที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree อย่างชัดเจน โดยมหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย จะมีหน่วยงาน IPD (The Institute of Professional Development) ที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยเชื่อมโยง

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันการวิจัย หน่วยฝึกอบรม และภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาหลักสูตร Non-degree ที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประกอบอาชีพในยุคปัจจุบัน ในขณะที่มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลีมี Prime College ซึ่งจัดการศึกษา Non-degree สำหรับคนวัยทำงานและวัยสูงอายุ ซึ่ง Haddad (2006) นักวิชาการด้านการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 คนวัยทำงานและวัยสูงอายุในหลักสูตรแบบ Non-degree มีความต้องการที่จะเรียนรู้ และมุ่งเน้นเป้าหมายทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาทักษะให้อยู่ในสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเปิดจีนมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการหลักสูตร Non – degree ที่ชัดเจนที่ทำหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย วางแผนการศึกษา ประสานงานและส่งเสริมการศึกษาแบบ Non-degree มีมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ และมีศูนย์การศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อให้บริการการศึกษา ต่อเนื่องที่เป็นหลักสูตร Non-degree แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อยกระดับมาตรฐานและทักษะฝีมือแรงงานให้สูงขึ้น และจัดการศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพที่มุ่งเน้นสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพและข้อกำหนดด้านสมรรถนะ เพื่อให้คุณภาพของผลผลิตตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งทั้ง 3 มหาวิทยาลัยได้มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree โดยมหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซียจัดให้มีวิธีการเรียนที่หลากหลายทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์และมีการติดตามผลการจัดหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของสังคม มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลีมีวิธีการจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด โดยใช้ Open Educational Resources Service (OER หรือ MOOC) เป็นการให้บริการทางการศึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และจัดการเรียนรู้โดยศูนย์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย เพื่อจัดหลักสูตรทางวิชาชีพประเภทต่างๆ ซึ่งมีวิธีเรียนแบบผสมผสานทั้งผ่านระบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า ซึ่งนับได้ว่าการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่งมีความโดดเด่นในการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

1.2 การบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชีย

จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต ของ มสธ. พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกลุ่มนักศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มสธ. ได้ดำเนินการพัฒนาระบบคลังหน่วยกิตมาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานการศึกษาต่อเนื่องมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 ดังจะเห็นได้จากโครงการสัมฤทธิ์บัตรที่ประสบความสำเร็จในการเปิดโอกาสการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปไม่จำกัดอายุและวุฒิการศึกษา ได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิตเพิ่มวิทยฐานะส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เมื่อสอบผ่านชุดวิชาใดจะได้รับใบสัมฤทธิ์บัตรรับรองความรู้ในชุดวิชานั้นๆ สามารถโอนชุดวิชาที่สอบผ่านเข้าในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ. ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ก) ที่

กล่าวว่า การพัฒนาและขับเคลื่อนระบบคลังหน่วยกิตหรือระบบธนาคารหน่วยกิตควรดำเนินการบนเจตนารมณ์และหลักการพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน-ประชาชนได้นำผลการเรียนรู้ ทั้งความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพมาเทียบโอนกันได้ ทำให้เกิดการพัฒนาดตนเองจากการที่มีความเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการทำงาน ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนใหม่ได้ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดอายุ ทำให้ลดข้อจำกัดของผู้เรียน/ประชาชน อันจะทำให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้แล้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดตามความเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ความเหมาะสมของการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มสธ. เป็นสถาบันที่จัดการศึกษาในระบบทางไกล ซึ่งมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแบบ Non-degree ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่กลุ่มอาจารย์มองเห็นว่า ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลด้านผู้เรียน ข้อมูลด้านความพร้อมด้านสื่อและเทคโนโลยี ข้อมูลด้านการประสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มนักศึกษาที่มองว่า ระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ มสธ. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลระบบการศึกษาทางไกลอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักทะเบียนและวัดผล สำนักคอมพิวเตอร์ สำนักบรรณสารสนเทศ สำนักบริการการศึกษา และสำนักที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัยที่สามารถตอบสนองต่อการใช้งานบริหารหลักสูตรแบบ Non-degree ได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์มีความเห็นและความเชื่อมั่นในการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิตจึงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่สูงที่สุด

ในขณะที่ เมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านนโยบายของการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตแล้ว พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยเฉพาะในส่วนความสามารถในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่กลุ่มผู้บริหารเห็นว่ามีความสำคัญที่สุดในกลุ่ม แสดงให้เห็นว่า นโยบายของการบริหารระบบคลังหน่วยกิตอาจยังไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่า มสธ. เพิ่งมีประกาศเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ เข้าสู่ชุดวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์ เข้าสู่ชุดวิชาในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2565) ซึ่งประกาศทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าว มีสาระสำคัญเกี่ยวกับ ลักษณะการเทียบงานรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาของผู้ศึกษาจากการศึกษาในระบบ การเทียบผลการเรียนรู้ของผู้ศึกษาจากการศึกษานอกระบบ การเทียบประสบการณ์ของผู้ศึกษาจากการศึกษาตามอัธยาศัย หลักเกณฑ์และวิธีการเทียบผลการศึกษาและเทียบประสบการณ์เข้าสู่ชุดวิชา

วิธีการดำเนินการ และการบันทึกผลและการอุทธรณ์ รวมถึงประกาศมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการเรียนการสอนระดับต่ำกว่าปริญญาในระบบโมดูลการสอนทางไกล พ.ศ. 2565 ณ วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2565) ที่ปรากฏข้อความใน หมวด 4 การเทียบโอนและการสำเร็จการศึกษา ข้อ 16 การสำเร็จการศึกษาและการสะสมหน่วยกิตเข้าระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ คือ (1) ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาหน่วยการเรียนรู้ที่มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 3 หน่วยกิต ให้ได้รับการรับรอง เป็นใบสมรรถนะบัตร (2) การสะสมหน่วยกิตเข้าระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด (3) การเทียบโอนหน่วยกิตที่สะสมในระบบคลังหน่วยกิตเข้าสู่หลักสูตรของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด นอกจากนี้ คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ออกมาใช้ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2565 (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) นี้เอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาในการบังคับใช้ประกาศดังกล่าวข้างต้น ยังคงมีระยะเวลาไม่นานนักจึงส่งผลถึงการนำนโยบายการบริหารระบบคลังหน่วยกิตมาอาจยังไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณสุดา สิริรังศรี (2559) ที่ได้ศึกษาไว้พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจน การดำเนินการเพียงการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตในประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่คล้ายคลึงกับการบริหารแบบ Non-degree ที่ทั้งกลุ่มอาจารย์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่มองเห็นตรงกันว่า ทั้ง 2 กลุ่ม ให้ความสำคัญเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดในกลุ่ม ในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต ซึ่งตอบโจทย์ผลการวิจัยที่พบว่า นโยบายของการบริหารระบบคลังหน่วยกิตของ มสธ. ยังไม่สามารถถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างการยอมรับจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบคลังหน่วยกิตให้ประสบผลเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563ก)

ในส่วนของประเด็นการจัดองค์กรและบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิต ยังคงพบข้อสังเกตที่ผู้ให้ความคิดเห็นให้ค่าเฉลี่ยในระดับที่ต่ำที่สุดในกลุ่ม โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดองค์กร ซึ่งกลุ่มเจ้าหน้าที่ให้ความเห็นว่า การจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนหน่วยกิตยังคงมีค่าเฉลี่ยของที่ต่ำที่สุดในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ก) ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตหรือระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบระบบคลังหน่วยกิตหรือระบบธนาคารหน่วยกิตโดยตรงที่ชัดเจน โดยการบริหารการศึกษาจะต้องเป็นกลาง ไม่ถูกแทรกแซงโดยการเมืองจึงจะสามารถทำให้เป็นระดับนโยบายที่ต่อเนื่อง รวมถึงความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ที่มองว่า จำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตยังอาจมีไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งจากข้อค้นพบที่ได้ คือ กลุ่มนักศึกษาให้ความเห็นว่าการประเมินขั้นตอนการดำเนินการเทียบโอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ในกรณีเช่นนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ก) ได้นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ กล่าวคือ สถาบันการศึกษาควรมีการจัดทำคู่มือสำหรับกลุ่มที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกัน รูปแบบหรือขั้นตอนในการดำเนินงานเทียบโอนควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการศึกษาระหว่างการศึกษาในระบบปกติและระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีความสอดคล้องกันเพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา ภาคประกอบการควรมีการบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง อาชีพ และองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่อยู่ในขอบข่ายของการศึกษาครั้งนี้ ทั้งมหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งชาติเกาหลี และมหาวิทยาลัยเปิดจีน ต่างก็มีองค์กรที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตอย่างชัดเจน โดยประเทศมาเลเซียมีสถาบันคุณวุฒิแห่งมาเลเซีย (The Malaysian Qualifications Agency: MQA) เป็นหน่วยงานที่กำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งมาเลเซีย (MQF) และ MQA ได้จัดให้มีระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (Accreditation of Prior Experiential Learning: APEL) ตามรูปแบบ APEL C ซึ่งมีการระบุขั้นตอนการเทียบโอนและหลักฐานที่ใช้ในการเทียบโอนไว้อย่างชัดเจน และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย เช่น มหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย ได้จัดตั้ง APEL Center และนำรูปแบบ APEL C ไปใช้ในการเทียบโอนหน่วยกิตโดยการประเมินความรู้และประสบการณ์เดิมของนักศึกษา ซึ่งนักศึกษาสามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์กับคุณวุฒิทุกสาขาและทุกระดับตามกรอบคุณวุฒิแห่งมาเลเซีย (MQF) และโดยทั่วไป กำหนดให้ผู้เทียบโอนสามารถเทียบโอนเป็นหน่วยกิตได้สูงสุดถึงร้อยละ 30 ของจำนวนหน่วยกิตทั้งหมดในโครงสร้างหลักสูตร

ในขณะที่ ประเทศเกาหลี กระทรวงศึกษาธิการโดยสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (National Institute for Lifelong Education: NILE) มีหน้าที่ในกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต (Academic Credit Bank System: ACBS) กำหนดมาตรฐานหลักสูตร อนุมัติหลักสูตรของสถาบันการศึกษาเช่น หลักสูตรของมหาวิทยาลัยเปิดเกาหลี และสถาบันการฝึกอบรมต่าง ๆ ประกาศมาตรฐานหลักสูตร ประกาศปริญญาแก่ผู้ขอเทียบโอน ซึ่งผู้ขอเทียบโอนหน่วยกิตได้แก่ผู้ที่เรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะระบุขั้นตอนการเทียบโอนอย่างชัดเจน อรุณี ตระการไพโรจน์ (2561) ได้สะท้อนว่าสาธารณรัฐเกาหลีหรือประเทศเกาหลีใต้ ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเปิดโอกาสการเรียนรู้ให้ประชาชนอย่างกว้างขวางด้วยการใช้ “ระบบคลังหน่วยกิต” วางแผนการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของผู้เรียน ตามเวลา สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพและความสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบตลอดชีวิตของ

ประชาชนได้โดยตลอด นอกจากนี้ประเทศเกาหลีใต้ยังมีการออกกฎหมายการรับรองผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยพร้อมนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำหรับผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการดำเนินงานด้านระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยเปิดจีน พบว่า ในการดำเนินงานด้านระบบคลังหน่วยกิต จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานบริหารจัดการคลังหน่วยกิตแห่งมหาวิทยาลัยเปิดจีน ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนการดำเนินงานของระบบคลังหน่วยกิต คือ การรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการโอนหน่วยกิต ทั้งนี้ ระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของจีนที่กำหนดให้ต้องมีหลักสูตรการเรียนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคม และสร้างระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการโอนผลการเรียน

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตบางประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล โดยนำเสนอข้อมูลและอภิปรายผลตามข้อค้นพบ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree

2.1.1 ด้านนโยบาย องค์กร และทรัพยากร

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องในทุกๆระดับเพื่อเป็นทิศทางการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความผันผวน ทำให้บุคคลต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาของประเทศจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ดังจะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ได้แก่ เกาหลี จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไต้หวัน รวมทั้งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับหลักสูตรแบบ Non-degree เพราะเป็นหลักสูตรที่จะตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ดังเช่นประเทศไทยกำลังจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาดูแลชีวิตเพื่อมุ่งให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยได้ได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตในปี ค.ศ. 2002 (The Lifelong Learning Act) ประเทศเกาหลีมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปี 1995 โดยเน้นการจัดการศึกษาระบบเปิดและการศึกษาดูแลชีวิตเพื่อเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้โดยผ่านการศึกษานี้ต่อเนื่อง ภายใต้กฎหมาย Act on Recognition of Credits และประเทศจีนมีแผนปฏิรูปและการพัฒนาการศึกษาระยะกลางและระยะยาวแห่งชาติ (2010 – 2020) ที่เน้นความสำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาค้นคว้าต้องดำเนินการกำหนดนโยบายระดับชาติที่ชัดเจน เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานสำหรับหน่วยปฏิบัติ ซึ่งนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม โดยมีกรอบมาตรฐานการดำเนินงาน มีการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบ มีการสนับสนุนบุคลากร และทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทั้งงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่เหมาะสมพอเพียง และมีการกำกับติดตามผล รวมทั้งมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ต้องเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สำหรับการปฏิบัติในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าบางมหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จอย่างสูง มีระบบการทำงานที่ชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ขณะที่บางมหาวิทยาลัยก็ยังมีขาดแนวทางการดำเนินที่ชัดเจนเนื่องจากนโยบายของหน่วยงานไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า นโยบายระดับหน่วยงานปฏิบัติ เช่น มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา ควรพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าจัดหลักสูตรแบบ Non-degree มีเป้าหมายเพื่ออะไร คุณค่าเป็นอย่างไร ควรเป็นแบบใด โดยกำหนดนโยบายดำเนินการในลักษณะเปิดกว้าง ยืดหยุ่น โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบการเรียน การสอบ และโครงสร้างหลักสูตรปกติของมหาวิทยาลัยที่มักเน้นการเรียนเพื่อปริญญา แต่่นโยบายควรครอบคลุมไปถึงการยกระดับทักษะการทำงาน (Reskill / Upskill) อย่างหลากหลายสาขา ตลอดจนตอบสนองต่อปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดการศึกษา Non-degree ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกวัยทั้งประชากรวัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะผู้เรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน

2.1.2 ด้านหลักสูตร

ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรแบบ Non-degree ควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (demand side) และทิศทางการพัฒนาประเทศและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ควรมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่มีความชัดเจน และยืดหยุ่นโดยการจัดรูปแบบการเรียน การสอบ และโครงสร้างหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตการเรียนเพื่อปริญญา และครอบคลุมไปถึงการยกระดับทักษะการทำงาน (Re-skill / Up-skill) อย่างหลากหลายสาขาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น หลักสูตรแบบ Non-degree จึงควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรที่เป็นอิสระในตัวเอง เป็นหลักสูตรที่จัดเป็นคอร์สระยะสั้นที่จบในตัวเอง ใช้เวลาเรียนไม่นาน และสามารถนำไปใช้ได้ทันทีหรือเป็นหลักสูตรพื้นฐานที่จะไปต่อยอดเรียนต่อในหลักสูตรอื่นๆ ได้ ซึ่งควรมีทีมผู้เชี่ยวชาญในการร่วมออกแบบหลักสูตร โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเปิดในประเทศจีน ซึ่งมี Think Tank Team หรือ Curriculum Creative Team ที่มาจากหลากหลายวิชาชีพเพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้และความต้องการของตลาด

การตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้อย่างมาก ได้แก่ ประเทศจีน เกาหลี และมาเลเซียได้จัดหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลแต่ละช่วงวัยและวิชาชีพเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม โดยหลักสูตรจะมีความยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรระยะสั้นแบบ Re-skill, Up-

skill, และ New skills ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้อย่างหลากหลาย เช่น เกาหลีมีหลักสูตรสำหรับบุคคลวัยทำงานและวัยสูงอายุ ได้แก่หลักสูตร • Second Life University Track • Return to Farming and Rural Life Entrepreneurship, Reemployment (Outplacement) • Social Economy & International Cooperation เป็นต้น

2.1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนและการใช้สื่อและเทคโนโลยี

ผลการวิจัย พบว่า การเรียนการสอนในหลักสูตรแบบ Non-degree ต้องเอื้อกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยมีความยืดหยุ่น ใช้วิธีการที่หลากหลาย ใช้เวลาไม่นาน เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง รวมทั้งมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ การเรียนการสอนหลักสูตรแบบ Non-degree ในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายได้แก่ collaborative learning, action learning groups, social learning, work-related challenge, collective learning events โดยจัดทั้งรูปแบบเผชิญหน้าและรูปแบบออนไลน์ ประเทศเกาหลีมีวิธีการเรียนการสอนโดยใช้ตำรา การเรียนผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย Video Conferencing Web-based และการเรียนแบบเผชิญหน้า ประเทศจีนมีการจัดการเรียนการสอนโดยการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ทันสมัย เช่น การสร้างแพลตฟอร์มเครือข่ายการเรียนรู้ การจัดหาทรัพยากรและสถานที่เพื่อการสาธิตและการทดลอง เป็นต้น สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น อีเลิร์นนิ่ง MOOC สื่อสิ่งพิมพ์ การสาธิตและการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ เป็นต้น

2.1.4 ด้านการวัดและประเมินผล

ผลการวิจัย พบว่า การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ไม่เน้นการสอบ และใช้วิธีการที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยอาจจะเป็นการรายงานผลการดำเนินงาน การรวบรวมผลงานในรูปของ portfolio การประเมินจากทักษะการปฏิบัติ เป็นต้น และอาจมีการช่วยในการเตรียมตัวสอบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับประเทศจีนและประเทศมาเลเซียซึ่งใช้วิธีการประเมินที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานวิชาชีพและข้อกำหนดด้านสมรรถนะ สำหรับประเทศไทยสถาบันการศึกษาหลายแห่งยังเน้นการวัดและประเมินผลโดยการสอบข้อเขียนและการปฏิบัติ

2.1.5 ด้านการให้บริการช่วยเหลือผู้เรียน

ผลการวิจัย พบว่า ควรมีการแนะแนวและช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ โดยมีนักแนะแนวและที่ปรึกษา (adviser) ที่ช่วยให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตร ช่วยวางแผนการเรียนโดยละเอียด คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา และติดตามการเรียนตลอดหลักสูตร รวมทั้งมีการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศมาเลเซียซึ่งมีสถาบัน The Institute of Professional Development (IPD) ของ Open University of Malaysia ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาแบบ Non-degree สถาบันนี้จะให้การแนะนำแก่

กลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าเรียนหลักสูตรต่าง ๆ อย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตรที่จัดให้บริการ ประโยชน์ของหลักสูตร วิธีการและขั้นตอนการสมัครและการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจเลือกหลักสูตรที่เหมาะสมกับตนเอง ประเทศอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัยเทอร์บูกาที่จัดหลักสูตรแบบ Non-degree ได้มีบริการช่วยเหลือนักศึกษาโดยหน่วยบริการการศึกษาที่เรียกว่า Learning Program Unit of the Distance Learning Open University (UPBJJ-UT) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้มีฝ่ายแนะแนวการศึกษาของสำนักบริการการศึกษาซึ่งให้บริการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ

2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย การบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต

2.2.1 ด้านนโยบาย

ผลการวิจัยนี้ พบว่า นโยบายเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิต มีความจำเป็นและมีความชัดเจนทั้งนโยบายระดับประเทศ และนโยบายระดับหน่วยงาน โดยควรกำหนดกรอบมาตรฐานกลางระดับประเทศซึ่งประกอบด้วยกรอบมาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานสมรรถนะเพื่อให้แต่ละมหาวิทยาลัยหรือแต่ละสถาบันการศึกษาใช้เป็นหลักในการอ้างอิงและดำเนินงาน สำหรับหลักการในการเทียบโอน ควรเทียบโอนได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเมื่อเทียบโอนแล้วสามารถเก็บสะสมไว้ในคลังหน่วยกิต เพื่อเข้าสู่หลักสูตรอื่นๆ ของสถาบันการศึกษา สถาบันควรการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบคลังหน่วยกิตโดยตรง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งกำหนดนโยบายด้านนี้อย่างชัดเจนเพื่อตอบสนองต่อการศึกษาลดชีวิต เช่น ประเทศมาเลเซียมีสถาบันคุณวุฒิแห่งชาติมาเลเซีย ประเทศเกาหลีมีระบบการเทียบโอน ACBS (Academic Credit Bank System) ตามกฎหมายที่กำหนด ประเทศจีนมีระบบการเทียบโอนที่ชัดเจนและมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ก) ที่เสนอว่าการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน เป็นกลาง ไม่ถูกแทรกแซงโดยการเมืองจึงจะสามารถทำให้เป็นระดับนโยบายที่ต่อเนื่อง ดังนั้นในประเทศที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่จึงมีหน่วยงานกลางรับผิดชอบระบบธนาคารหน่วยกิตโดยตรง อย่างไรก็ตาม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ข) มีข้อสังเกตว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันมีนโยบายแต่ยังไม่มีกฎเกณฑ์ในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตที่ชัดเจน จึงควรมีการร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงาน สถานประกอบการในการจัดทำหลักสูตรและประเมินผลการศึกษา กลไกการพัฒนาธนาคารหน่วยกิตควรเริ่มต้นจากการจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดูแล พร้อมทั้งหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ รูปแบบการเทียบโอน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2565 ได้มีประกาศของคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ซึ่งจากประกาศนี้ได้ให้แนวทางและวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตที่มีความชัดเจนมากขึ้นโดยครอบคลุมการเทียบโอนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2.2 การมีหน่วยงานรับผิดชอบ โครงสร้างหน่วยงาน ระบบสารสนเทศและระบบการทำงานชัดเจน

ผลการวิจัยนี้ พบว่า สถาบันควรจัดองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และสะสมหน่วยกิตเข้าสู่ระบบคลังหน่วยกิต เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการระบบทั้งหมดที่มีความชัดเจนที่สุด เข้าใจง่ายสำหรับผู้ปฏิบัติงานและสำหรับนักศึกษาที่ขอเทียบโอน โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานเพื่อให้ง่ายสำหรับนักศึกษาที่ขอเทียบโอน และช่วยให้เกิดความคล่องตัวสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และมีคณะกรรมการที่มีความรู้และประสบการณ์จากหลากหลายสาขาทำหน้าที่รับรองผลการเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการรับรองผลการเรียน การสะสมหน่วยกิต และการเทียบโอน แต่สำหรับประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะดำเนินการตามกรอบการเทียบโอนและระบบคลังหน่วยกิตซึ่งเป็นมาตรฐานกลางระดับชาติ (The Malaysian Qualification Framework: MQF) สำหรับประเทศเกาหลีมีหน่วยงานกลาง คือ สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (National Institute for Lifelong Education: NILE) ซึ่งดำเนินการในการกำหนดกรอบมาตรฐานในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังดำเนินการเทียบโอนและให้การรับรองปริญญาอีกด้วย ประเทศเหล่านี้ได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการทำงานในระบบคลังหน่วยกิต

2.2.3 เกณฑ์การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

ผลการวิจัยนี้ พบว่า ควรมีเกณฑ์กลางในระดับประเทศ ซึ่งเป็นกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประกอบด้วยกรอบมาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานสมรรถนะเพื่อที่ทุกสถาบันการศึกษาจะได้ใช้กรอบมาตรฐานเดียวกัน จากกรอบมาตรฐานในระดับชาติดังกล่าว แต่ละสถาบันควรนำมากำหนดเกณฑ์และขั้นตอนการเทียบโอนในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะดำเนินการตามกรอบการเทียบโอนและระบบคลังหน่วยกิตตามมาตรฐานกลางระดับชาติ (The Malaysian Qualification Framework: MQF) ประเทศเกาหลีมีหน่วยงานกลาง คือ สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (National Institute for Lifelong Education: NILE) ซึ่งดำเนินการในการกำหนดกรอบมาตรฐานในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ประเทศจีนมีคณะกรรมการที่มีความรู้และประสบการณ์จากหลากหลายสาขาทำหน้าที่กำหนดเกณฑ์การเทียบโอนเพื่อให้มหาวิทยาลัยต่างนำไปปฏิบัติ สำหรับประเทศไทยได้มีประกาศของคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2.4 ขั้นตอนการเทียบโอน

ผลการวิจัยนี้ พบว่า แต่ละสถาบันควรถูกกำหนดขั้นตอนการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการนำเข้าสู่ระบบในระบคคลังหน่วยกิตให้มีความชัดเจน เข้าใจง่ายสำหรับนักศึกษาและผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศมาเลเซียซึ่งแต่ละสถาบันได้กำหนดขั้นตอนการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่การกรอกข้อมูลของนักศึกษาเพื่อขอรับการเทียบโอนไปจนถึงการแจ้งผลการเทียบโอน ประเทศเกาหลี หน่วยงาน NILE ได้กำหนดขั้นตอนการเทียบโอนไว้อย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่การสมัครและยื่นหลักฐานการเทียบโอนไปจนถึงการรับรองผลและการสะสมผลการเรียนในระบบคลังหน่วยกิต สำหรับของประเทศไทยในประกาศของคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ได้เสนอหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนผลการศึกษาเพื่อให้แต่ละสถาบันการศึกษานำไปปฏิบัติ

2.2.5 การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยนี้ พบว่า ต้องมีการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการเทียบโอนหลักสูตรแบบ Non-degree ขั้นตอนการเทียบโอน หลักฐานที่ต้องใช้ในการเทียบโอน และการเก็บผลการเทียบโอนในระบบคลังหน่วยกิตเพื่อนำไปใช้ในการต่อยอดหลักสูตรอื่นได้ต่อไป ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของประเทศต่าง ๆ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย เกาหลี จีน และประเทศไทย ว่าต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติงานเข้าใจอย่างชัดเจนถึงวิธีการและขั้นตอนในการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการสะสมหน่วยกิตในระบบคลังหน่วยกิตของแต่ละสถาบัน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในงานวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษา และการอภิปรายผลการศึกษา พบประเด็นที่ควรนำมาเสนอแนะจำแนกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนากิจการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต เพื่อให้เป็นไปตามประกาศของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ฉบับ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree

1) จากข้อค้นพบที่ว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ยังคงมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มอาจารย์และกลุ่มเจ้าหน้าที่ ดังนั้น มหาวิทยาลัย

ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ซึ่งจะสามารถสร้างเสริมให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) จากข้อค้นพบที่ว่า ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มอาจารย์ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดสรรอัตรากำลังเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) จากข้อค้นพบที่ว่า รูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบ Non-degree ของมหาวิทยาลัยที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง และการให้บริการให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียนตลอดหลักสูตรแบบ Non-degree มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มนักศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบ Non-degree และการให้บริการให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือผู้เรียนตลอดหลักสูตร เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

1.1.2 การบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต

1) จากข้อค้นพบที่ว่า ความสามารถในการนํานโยบายสู่การปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาจารย์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรเร่งรัดการดำเนินงานการบริหารระบบคลังหน่วยกิตเพื่อให้เป็นไปตามประกาศของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ฉบับ เพื่อให้การบริหารระบบคลังหน่วยกิตสามารถถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) จากข้อค้นพบที่ว่า ความเพียงพอของจำนวนบุคลากรผู้รับผิดชอบที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดสรรอัตรากำลังเพื่อการบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิตให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) จากข้อค้นพบที่ว่า ประเด็นขั้นตอนการดำเนินการเทียบโอนที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มนักศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัย ควรมีการจัดทำคู่มือสำหรับกลุ่มที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกัน รูปแบบหรือขั้นตอนในการดำเนินการเทียบโอนควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก และการจัดการศึกษาระหว่างการศึกษาในระบบปกติและระบบคลังหน่วยกิตควรมีความสอดคล้องกันเพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอน

1.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree

1) ควรมีนโยบายหลักสูตรแบบ Non-degree ทั้งระดับชาติและระดับปฏิบัติซึ่งมีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเป็นกรอบในการดำเนินงานอยู่แล้ว แต่ยังเป็นกรอบในภาพกว้างที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะต้องไปกำหนดรายละเอียดซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังนั้นนโยบายระดับชาติควรเชื่อมโยงกรอบแนวคิดและมาตรการการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนากำลังคน

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยสถาบันการศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติควรนำนโยบายระดับชาติไปกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน และต่อเนื่องเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน และมีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

2) ควรจัดองค์การรับผิดชอบภารกิจด้านนี้อย่างชัดเจนในทุกๆระดับเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตให้เกิดผลอย่างจริงจัง

3) ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายสำหรับหลักสูตรแบบ Non-degree ให้ครอบคลุมบุคคลทุกช่วงวัยเพื่อสนองต่อปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งประกอบด้วยผู้ที่อยู่ในวัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ

1.2.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1) ควรออกแบบหลักสูตรแบบ Non-degree โดยให้ความสำคัญกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นหลัก ต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด หรือทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะการเรียนรู้ที่ตรงกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ / กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรืออย่างน้อยได้ตามมาตรฐานฝีมือแรงงาน

2) ต้องไม่ยึดกรอบของหลักสูตรเดิมๆ ที่เคยจัดอยู่ ต้องปรับเปลี่ยนโดยยึด demand side หรือความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นหลักสูตรแบบ Re-skill, Up-skill, และ New skills เป็นหลักสูตรระยะสั้นและอาจเป็นความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับมหาวิทยาลัย

3) ควรจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น และใช้วิธีการที่หลากหลาย รวมทั้งการใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการและความพร้อมของตนเอง

4) ควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ยืดหยุ่นโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่เน้นการสอบ และใช้วิธีการแตกต่างกันสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และควรมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบ Non-degree ต่อไป

1.2.3 ด้านการให้บริการช่วยเหลือผู้เรียน

ควรมีกลไกในการแนะแนวและช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ โดยมีนักแนะแนวและที่ปรึกษา (adviser) ที่ช่วยให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตร ช่วยวางแผนการเรียนโดยละเอียด คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา และติดตามการเรียนตลอดหลักสูตร รวมทั้งมีการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

1.2.4 การบริหารจัดการระบบคลังหน่วยกิต

1) ควรมีนโยบายระดับชาติด้านการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกรอบแนวคิดระหว่างกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันคุณวุฒิแห่งชาติ

2) ควรมีหน่วยงานกลางสำหรับการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ทำหน้าที่ในการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในระดับชาติในแต่ละสาขาวิชาชีพเพื่อให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำไปเป็นกรอบในการเทียบโอนเพื่อให้ได้คุณภาพมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และสังคม

3) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง และมีความชัดเจนทั้งในเรื่องหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิต โดยคำนึงถึงความชัดเจนและความเข้าใจของเนื้อหา มีการออกแบบที่น่าสนใจ และใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

4) ควรมีคณะกรรมการดำเนินการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตทั้งในระดับประเทศและในระดับสถาบันโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตเพื่อให้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรแบบ Non-degree และระบบคลังหน่วยกิตที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงของทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล และโลกของการทำงาน

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยร่วมในเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรแบบ Non-degree และ ระบบคลังหน่วยกิต ร่วมกับมหาวิทยาลัยเปิดของประเทศต่างๆ โดยมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่างๆที่เกี่ยวข้องจากทุกมหาวิทยาลัยแล้วนำผลการวิจัยมาเสนอร่วมกัน